BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI 1930

ХОЖАГОН-НАҚШБАНДИЯ ТАРИҚАТИНИНГ ЖАҲОН ЦИВИЛИЗАЦИЯСИ ТАРИХИДА ТУТГАН ЎРНИ

мавзуидаги Республика илмий-амалий анжумани

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

Бухоро - 2018

(xilvat dar anjuman), vatanda safar (**safar dar vatandir**). Xilvatda shuhrat bor, shuhrat esa ofatdir. Jam'iyatda xayriyat bo'ladi, jam'iyat esa suhbatda bo'ladi. Agar bu yo'l toliblaridan bir guruhi bir-birovlari bilan hamsuhbat bo'lsalar, bu suhbatda xayru baraka ko'p bo'ladi. Umid borki, bu ishga doimo amal qilinsa, oxiri haqiqiy iymon bilan yakunlanadi"[1].

Demak, Bahouddin Naqshband inson barkamol bo'lishi uchun, avvalo, iymonli bo'lishi zarur deb biladi.

Ma'lumki, tariqat yo'li odobdan iborat, har bir maqomning o'z odobi bo'lganidek, Naqshbandiya tariqatining ham o'z xulq-odob talablari bor. "Kimki ana shu odobni ushlasa, uni balog'at ahlining balog'atiga yetkazadi. Adab bu – xulqni chiroyli qilish, so'zni va fe'lni soz qilishdir. Xizmat odobi ulug' baxtdan yaxshiroq, uning belgisi - amalning qabuli, tug'yon esa amalning buzuqligidir. Adabni saqlash-muhabbat samarasi, yana muhabbat daraxti, yana muhabbat urug'i hamdir".

Bu hikmatlardan ko'rinib turibdiki, Naqshbandiya tariqati odob-axloq tariqati, chunki bu tariqat aynan insonning ma'naviy-axloqiy kamolga etishi uning xulq-odob talablari mohiyatini anglashi, ushbu qoidalarga amal qilishiga bog'liqdir. Buni biz hazrat Bahouddin Naqshbandning ma'naviy-axloqiy qiyofasidan ham bilsak bo'ladi. "Maqomati hoja Naqshband" asarida shunday deyiladi: "Ularning axloqlaridan bir shingili shuki, agar ular biror do'st yoki darveshning uyiga borib qolsalar, ularning barcha farzandlari va yaqinlarining hamda xizmatkorlarining ahvolini so'rar va har birining ko'nglini bir yo'l bilan topar edilar. Do'st hamsoyalar va darvesh oshinolardan hamisha rozi va xushnud bo'lardilar. Ularning bu lutfi har bir kishiga to'g'ri yo'l uchun dalolat qiluvchi edi"[2].

Naqshbandiya tariqati asosida har bir insonning halol, pok bo'lishi, o'z mehnati bilan hayot kechirishi kerakligi, sabr-qanoatli bo'lishi, kamtar, samimiy bo'lishi, iymon va e'tiqodini mustahkam tutishi, dilda xudoni jo etib, amalda xalq bilan birga bo'lish kabi olijanob xislatlarni tarkib toptirish yotadi. Bu xislatlarni o'zlashtirib borish jarayonida inson poklana boradi va ruhan Allohga etishiga o'zini tayyorlaydi.

Naqshbandiya tariqati kishilarni mehr-oqibat, samimiylik, halollik, mehnatsevarlik, rostgo'ylik, sabr-qanoatga ega bo'lish sari yo'llar ekan, ularda yomon illatlar: harom ishlar, ya'ni, o'g'rilik, nopoklik, xasislik, yolg'onchilik, firibgarlik, tamagirlik, boylikka hirs qo'yish kabilarni qoralaydi. Buni biz hazrati hoja Bahouddin Naqshbandning quyidagi fikrlaridan ham bilsak bo'ladi:

"Shamga o'xshagin, toki hammaga ravshanlik bag'ishla, o'zing esa qorong'ida bo'l, "hoyu havas va nafs ahllari qilgan ishlar asosining barchasi zalolat (adashuv)dan iboratdir. Ishlarda niyatni to'g'ri qilish eng muhim narsadir", "Kishi o'zining nafsiga tuhmat qilishi kerak. Kimki haq subhonahu inoyati bilan o'z nafsining yomonligini tanigan, uning hiyla-nayrangini anglagan bo'lsa, bunday qilish unga oson bo'ladi. Bu yo'ldan yuruvchilarda o'zgalarning gunohini ham o'zlaridan deb bilish hollari ko'p bo'ladi".

Bu hikmatlarda komil insonni tarbiyalash uslublari ham bayon etilgan: "Suhbatimizga yetishadigan guruhlardan ba'zilari shundayki, ularning ko'ngillarida muhabbat urug'i bor, ammo xalaqit beruvchi xasu hashaklar tufayli o'solmaydi, bizga esa uni poklash lozim. Ba'zilarida muhabbat urug'i yo'q, bizga esa uni paydo qilish lozim"; "Murshid tolibning o'tgan, hozirgi va kelajak kabi uch holidan boxabar bo'lishi kerak, shundagina uni tarbiya qila oladi"; "Tolib amal qilishi zarur bo'lgan shartlardan biri shuki, u haq Taolo do'stlaridan biri bo'lgan do'st bilan hamsuhbat bo'lib, o'z holidan voqif bo'lishi zarur. Suhbat zamonini o'zining o'tmish zamoni bilan solishtirib ko'rsin, nuqsondan kamol sari ketayotganini o'zida mushohada qilsa, bu azizning suhbatida mulozamatda bo'lishni o'zi uchun farzi ayn hisoblasin".

Xulosa qilib aytganda, Naqshbandiya tariqati ikki muhim tariqat: Abdulxoliq G'ijduvoniy hamda Ahmad Yassaviylarning yo'lini birlashtirdi va hayotga moslashtirdi.

Islom barcha musulmon mamlakatlarida bo'lgani kabi Xuroson va Movarounnahrda ham asosiy din hisoblanadi. Shuning uchun xalq hayotida Islom ta'limotida ifodalangan xulq-odob qoidalari mohiyatini chuqur o'rganish asosida yosh avlodda ma'naviy-axloqiy xislatlarni tarbiyalash maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Abul Muhsin Muhammad Bobir ibn Muhammad Ali. Bahouddin Balogardon. -Toshkent, Yozuvchi, 1993

2.Abdurahmonov A. Saodatga eltuvchi bilim.-T.: Movarounnahr, 2004.-707 b.

3.Internet ma'lumotlari Ziyo.net

ХОЖА БАҲОУДДИН НАҚШБАНД ЎГИТЛАРИНИНГ БУГУНГИ ЁШЛАРИМИЗ ҲАЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ

БухДУ ўқитувчиси Б.Б.Деҳқонов

БухДУ Педагогика факултети 3-босқич талабаси З.Пўлатова

Ҳар бир жамиятнинг, унда яшайдиган инсонларнинг тақдири ва келажаги албатта давлатларнинг етакчи кучлари ҳисобланмиш ёшлар тарбияси билан чамбарчас боғлиқдир. Буюк ўзбек халқи қадим-қадимдан фарзандлар таълим-тарбиясига алоҳида эътибор қаратиб келган. Бугунги кунда юртимизда амалга оширилаётган ёшларга оид давлат сиёсати эса қадимдан ота-боболаримиз томонларидан шаклланиб келган асл миллий ва диний қадриятларимизни бугунги кундаги аҳамияти нечоғлик муҳим эканлигини кўрсатиб бермоқда. Зеро, ҳаётимизни мукаммал аҳлоқ тамойиллари асосида барпо қилиш ва албатта, таълим-тарбия бериб келаётган эртамиз ишончи бўлмиш ёш авлодларимизга боғлиқдир. Зотан мустақил давлатимиз истиқболи учун маънавияти юксак, баркамол инсонлар зарурдир.

Ота-боболаримиз таълим-тарбиянинг асосини оиладан бошлаганлар. Оила тарбия масканидир. Оилада баркамол фарзанд тарбияси унинг жисмонан бақувват, руҳан тетик, маънан етук, ақлан ва ахлоқан гўзал бўлиб ўсиши билан белгиланади.

---

[1] ... китоб, 78-бет

[2] ... китоб, 56-57 бетлар.

Муборак ҳадиси шарифларда тарбия ахлоқни шакиллантирувчи муҳим шарти сифатида
Жумладан, Жобир мбн Самурадан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): "Бирингизнинг боласига одоб бермоғи, ҳар ку миқдорида садақа қилиб тургандан афзалдир", дедилар"[1]. (Термизий ривояти) Бундан равша фарзандга гўзал хулқ ва таълим-тарбия бериш мол-дунё сарфлаб, садақа қилишдан савобли ҳамдир.

Яна бир ҳадисда **"Ҳеч бир ота ўз фарзандига хулқу-одобдан буюкроқ мерос бера** олм келтирилади. Бундан кўриниб турибтики, ҳар бир оилада фарзанд тарбиясига алоҳида эътибор кар керак. Чунки, ер юзида жамики инсоният ҳар неки ишни амалга оширмасин, унинг амалга ошираё тарбия маҳсули ҳисобланади.

Юртбошимиз Шавкат Мирзиёев ёшлар тарбияси бутун миллат олдидаги улкан масъулия эканлигини таъкидлаб: **"Агар фарзандимизга тўғри тарбия бермасак, ҳар куни, ҳар дақиқада ул туриши, кайфиятидан огоҳ бўлиб турмасак, уларни илму ҳунарга ўргатмасак, муносиб иш топи бу омонатни бой бериб қўйишимиз ҳеч гап эмас"**[3], дея такидлайдилар.

Шу туфайли давлатимиз раҳбари ёшларимизни тарбиясини буюк сиймоларимизнинг ўгитлари ва руҳида улғайтиришимиз керак деб айтгандилар.Буюк тасаввуфшунос Хожа Баҳоуддин Нақшбанд ў баъзиларини келтирдик.

Қалбларнинг буюклиги аслида бир. Лекин улардаги маърифатнинг буюклиги фарқли…

Орифнинг қалбидек кенг ва катта бўлган бошқа нарса йўқдир. Ер ва осмонлар Орифнинг қалби бир нуқта кабидир.

Йигирма йилдир рангим ва сифатим йўқдир. Ҳозир ҳам бирортаси мени билмоқни истаса, шу рангим, сифатим маълум эмас…

1.Алимов. Оилада фарзанд тарбияси. – Т.: Ўзбекистон, 2014. – Б. 5.

2. Имом Бухорий. Ал-Адаб ал-муфрад. – Т.: Ўзбекистон, 1990. – Б. 46.

Биз суюклига еткаришга воситамиз. Йўлга кирганларга лозимдирки, оқибат биздан айрилиб, етишсинлар.

Бу йўлда менга фақирлик катта ёрдам қилди. Бизни фақирлигимиз туфайли бу эшикдан ичкарига Нимага эришган бўлсам, шу сифатим билан эришдим…

Сулук йўлига эндигина қадам қўйганимда, одамларнинг сўзига қулоқ солдим. Агар Аллоҳдан га бўлсалар, вужудим билан тинглар эдим, аксинча, ғам ва кадарга ботиб, одамлардан узоқлашар эдим.

Мен Ҳақни излашда буюк сабот ва ирода қувватини ҳосил қилишни бир қиморбоз кишидан ў Қиморбоз бор-йўғи бой бергандан кейин ёнидаги дўсти унга насиҳат қилиб, қимордан воз кечишини қилган. У эса: "Қиморда бошимдан жудо бўлишимни билсам ҳам ундан воз кечмайман",—деди. Қиморб сўзи қалбимга шундай ғайрат солдики, ҳозиргача у ғайратни муҳофаза қилаяпман…

"Биз Аллоҳнинг лутфи билан (маънан) нимага эришган бўлсак, Қуръони карим оятлари ва ҳазрат па алайҳиссалом ҳадисларига амал қилганлигимиздандир. Бу амалдан бирон натижага эришмоқ учун таква шариат қоидаларига азимат билан риоя қилмоқ, аҳли сунна вал жамоа асосларига амал қилмоқ ҳамда бидъатлардан қочмоқ керак".Тавҳид сирига эришмоқ мумкин эмас, ма сирига эришмоқ мумкин.

"Даст ба кору дил ба Ёр, тан дар бозору дил ба Ёр" – қўлинг ишда, кўнгил Аллоҳда бўлсин, тан бозорда ҳам кўнгил Ёрда бўлсин".

Бизнинг йўлимиз суҳбатдир. Хилватда шуҳрат, шуҳратда эса офат бордир. Хайр жамоат билардир.

Зоҳиринг бегона, ботинда бўл огоҳ ҳар нафас,

Бул каби озода рафторга жаҳон қилгай ҳавас.

Зоҳирда халқ билан, ҳақиқатда эса Ҳақ билан.

Шамга ўхшагин, токи ҳаммага равшанлик бағишла, ўзинг эса қоронғида бўл, "Ҳою ҳавас ва нафс а тутган ишлар асосининг барчаси залолат (адашув)дан иборатдир. Ишларда ниятни тўғри қилиш энг нарсадир", "Киши ўзининг нафсига туҳмат қилиши керак.

Кимки Ҳақ субҳонаҳу иноятни билан ўз нафсининг ёмонлигини таниган, унинг ҳийла-найрангини ан бўлса, бундай қилиш унга осон бўлади. Бу йўлдан юрувчиларда ўзгаларнинг гуноҳини ҳам ўзларидан деб ҳоллари кўп бўлади…

Мусулмонлик — бу иложи борича ҳукмларга бўйсуниш, тақвога риоя қилиш, амални бажаришга интил бекорликдан узоқ бўлиб, буларнинг ҳаммаси нури сафо ва раҳмат ҳамда валоят даражасига етишиш воситас Авлиёларнинг азиз манзили ва мақомларига мана шу сифат ва парвариш орқали етилади…

Бизнинг тариқамиз жаҳрия зикри-ю, рақс эмас, бизнинг тариқамиз, анжуманда хилват (хилват дар анжу ватанда сафар (сафар дар ватандир. Хилватда шуҳрат бор, шуҳрат эса офатдир.

Жамъиятда хайрият бўлади, жамъият эса суҳбатда бўлади. Агар бу йўл толибларидан бир гуруҳ бировлари билан хамсуҳбат бўлсалар, бу суҳбатда хайру барака кўп бўлади. Умид борки, бу ишга доим қилинса, охири ҳақиқий иймон билан якунланади…

Кимки ана шу одобни ушласа, уни балоғат аҳлининг балоғатига етказади. Адаб бу – хулқни чиройли сўзни ва феълни соз қилишдир.

Хизмат одоби улуғ бахтдан яхшироқ, унинг белгиси — амалнинг қабули, туғён эса амалнинг бузукли Адабни сақлаш-муҳаббат самараси, яна муҳаббат дарахти, яна муҳаббат уруғи ҳамдир…

Суҳбатимизга етишадиган гуруҳлардан баъзилари шундайки, уларнинг кўнгилларида муҳаббат уруғи аммо халақит берувчи хасу ҳашаклар туфайли ўсолмайди, бизга эса уни поклаш лозим. Баъзиларида муҳ уруғи йўқ, бизга эса уни пайдо қилиш лозим…

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш керакки бугунги ёшлар тарбиясида албатта буюк сиймоларимизнинг ў жуда бекиёс бўлиб ҳисобланади.Ҳар бир даврнинг ўз буюк инсонлари бўлгани сингари Хожагон тар

Шодиев Ж.Ж. НАҚШБАНДИЯ ҒОЯЛАРИНИНГ АЛИШЕР НАВОИЙ БАДИИЙ ИЖОДИЁТИДА ТУТГАН ЎРНИ. 107
Бакаева Райхон Тарикат накшбандия 108
Gulova Anorgul. Istiqlol yillarida Xo'ja Bahouddin Naqshband siymosiga bo'lgan yuksak e'tibor. 110
Караева Дилрабо. Традиции и принципы учения накшбандия 110
Атахўжаев Валихўжа, Акрамов Рустамжон. Нақшбандия таълимотининг педагогикада тутган ўрни. 112
Набиева Дилафруз. Семь пиров Суфизма 112
Заирова Лола. Мудрец Бахауддин Накшбанди 114
Хусенова Сарвар. Суфизм в Узбекистане. 114
Шукруллаева Зулфия. Основатель ордена Накшбандийя. 115
Файзуллаева Мухаррам, Фаттоева Ситора. Святые лики семи пиров священной Бухары 116
Эргашева Флюра. Хаджа Абдалхалик Гиждувани 117
Эрназарова Наргиза. Истины Бахауддин Накшбанди 118
Султонова Шахзода. Семь святых пиров Бухары 119
Султонова Шахзода, Турдиева Дилноза. Ғиждувоний ўгитлари 120
Мухиддинов Ашраф. Основатель ордена - Шейх Бахауддин Накшбанд 122
Сулаймонова Мухаббат. Джалолова Малика. Социально-политические и культурные факторы возникновения социально - этического учения Накшбандия 123
БолтаеваЖамила. Государственно-правовые взгляды Алишера Навои последователя тариката Накшбанди. 124
Ataxo'jayev Valixo'ja,Tursunov Bahodir. Abduxoliq G'ijduvoniy ta'limoti mohiyatining psixologik talqini 125
Xaitov.L.A. Hakim Termiziy bilan Bahouddin Naqshband o'rtalaridagi ma'naviy bog'liqlik. 126
Гулбоев Акбар. Единство мыслей Ходжа Бахоуддина с Мавляно Орифом 127
Шукуров Райим. Педагогические взгляды суфиев 127
Бакаева Меҳринисо. Мутафаккир Абдулхолиқ Ғиждувоний таълимоти 128
Razoqqova Shaxnoza. Naqshbandiya silsilasining asoschisi Xoja Abdulxoliq G'ijduvoniy 129
Сулаймонов Бобур. Педагогические взгляды Бахоуддина Накшбанда 130
Шокиров Мубин. ДИН ВА ФАЛСАФА: ЎЗАРО АЛОҚАДОРЛИК 131
Нуриддинов Абдулвохид. Вопросы социальной справедливости в учении Махдуми Аъзама. 133
Tosheva D.I. Tosheva N. Naqshbandiya tariqati- insonning ma'naviy-axloqiy kamolot mezoni. 134
Б.Б.Деҳқонов, З.Пўлатова. ХОЖА БАҲОУДДИН НАҚШБАНД ЎГИТЛАРИНИНГ БУГУНГИ ЁШЛАРИМИЗ ҲАЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ 135
Жумаева Шахло. Деҳқонов Беҳзод. Абдухолиқ Ғиждувонийнинг маънавий-ахлоқий поклик ва комил ғояларининг бугунги кундаги аҳамияти 137
O`razov Bobir. Latipov Normurod, Mavlaviya va Naqshbandiya tariqatlarida inson kamoloti masalasi 138
O`razov Bobir, Xudoynazarova Lola. Jaloliddin Rumiy qarashlarida diniy bag`rikenglikning namoyon bo`lishi 139
Тўраева А.П., МАФКУРАВИЙ ИММУНИТЕТНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА МАЪНАВИЙ ТАРБИЯНИНГ ЎРНИ 140
Safarova Zebiniso. Bahouddin Naqshband – naqshbandiya tariqatining asoschisi 142
Камолхон Йўлдошхўжаев, "Баҳр ал-фавоид" асарининг хорижлик тадқиқотчилар томонидан ўрганилиши 142
Ahmadova Zebiniso. "Qudsiya"ning yaratilish tarixi 143
Шоимов Алишер. АБДУХОЛИҚ ҒИЖДУВОНИЙ ТАСАВВУФИЙ ДУНЁҚАРАШИДА МАЪНАВИЙ – АХЛОҚИЙ ҚАДРИЯТЛАР 144
Р. Р. Қўлдошев, М. Р. Қўлдошева. Нақшбандия таълимоти – ёш авлодни маънавий тарбиялаш сарчашмаси 146
4-шўъба. Жаҳон Нақшбандшунослиги: Шарқ ва Ғарб цивилизацияларига таъсири 148
К.Б.Шадманов, ИСТОРИЧЕСКИЕ ОТЗВУКИ СУФИЙСКИХ ЛИТЕРАТУРНЫХ ОБРАЗЦОВ В ЛИТЕРАТУРНО-ФИЛОСОФСКОМ ТВОРЧЕСТВЕ ЕВРОПЕЙСКОГО Запада 148
Зарипова Г.К. Ҳамроев И. Нақшбандия тариқатининг мумтоз меросимизда тутган ўрни ва уни чет эл олимлари ҳамда Ўзбекистон олимларининг тадқиқотларида намоён бўлиши. 149
Назора Бекова, Моҳинур Сайлиева, Навоийнинг икки тилдаги асарларида нақшбандия ғояларининг ифодаланиши 150
Авлиёкулов Учқун. ЕВРОПАДА СЎФИЙЛИКНИНГ ТАРҚАЛИШИ ВА УНГА ТАЪСИР КЎРСАТГАН ОМИЛЛАР 152
Jumayeva.N.A., Hamroyeva.R.F. Naqshbandiya tariqatining Yevropadagi musulmonlar orasida tarqalish tarixidan 153
Саломова Х.Ю. Намозов Б.Б. Ислом ва Хожагон-Нақшбандия: Мўътадиллик ва бағрикенглик коцепциялари. Носир Хисравнинг "Кушоиш ва раҳоиш" асаридаги йигирма тўққизинчи савол борасидаги мушоҳадалар 154
Зарипова Г.К. Боймуродов А. Миллий меросимизнинг ғоявий асоси ва Баҳоуддин Нақшбанд таълимоти 155
Haydarova Hanifa. Abdulxolik G'ijduvoniyning insonparvarlik g'oyalari 157
Rajabova Rohila. XOJA ABDULXOLIQ G'IJDUVONIY O'GITLARINING YOSHLAR TARBIYASIDAGI AHAMIYATI 158
Рамазонов Ж.Ж. Салимова Д.Б. Нақшбандия таълимотининг ҳозирги замон ёшлар камолотига педагогик ва психологик жиҳатдан тарбиявий таъсири 159
Ахматов А.Ҳ. Шарипов М.Б. Нақшбандийлик – юксак инсоний таълимот 161
Н.А.Бахриева. АБДУХОЛИҚ ҒИЖДУВОНИЙ ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНПАРВАРЛИК ҒОЯЛАРИ 162